

Kjellnes 27/6-95

3

Sterk krigsberetning

De som tapte krigen
Kjell Fjørtoft
Gyldendal Norsk Forlag

Etter å ha lest «De som tapte krigen», sitter jeg igjen med en følelse av bitterhet og avmakt, som igjen har avlet et spørsmål: – Er dette landet virkelig i stand til å se

sin neste i øynene med god samvittighet? Tre ganger har jeg lest Fjørtofts fembinds epos om den 2. verdenskrig. Først skimleste jeg bøkene, så for å få et helhetsbilde, for til slutt å gå grundig til verks i min anmeldelse av «De som tapte krigen».

Det var kanskje litt ambisiøst, jeg har ikke Fjørtofts grunnsolide erfaring og skarpe syn, heller ikke evnen til å ta kampen opp med den kompakte «mafia» av såkalte faghistorikere. Men da jeg selv har lest eller la meg si, studert norsk historie i 22 år, med perioden 1937 – 1950 som det primære tyngdepunkt, anså jeg at min kompetanse berettiget meg til å «gripe pænden». Etter annen gangs gjennomlesning, tok jeg fatt i kildematerialet og diverse noter, og ble atter en gang slått av den nådeløse dom som boken feller over de ansvarlige på begge sider av den nasjonale front. Tyskernes synderregister var totalt uten motforestillinger (detaljer er overflødige), men ved å «bla om en side», oppdager vi regjeringen Nygaardsvolds kvalifiserte landsforæderi. Det er nok å nevne sannheten om

gulltransporten, den såkalte Elverums-fullmakten, som var et falsum, de hemmelige stortingsforhandlinger 1939 til ettervinteren 1940, som de mest graverende. La oss ikke glemme Nortraship og behandlingen av krigsseilerne og så videre.

Fjørtofts skildring av denne delen av krigen er besettende, rystende og framfor alt djevelsk godt skrevet. Tilbake er bare bevisstheten om et Norge, som ikke var i regulær krig, men i et innbyrdes bikkjeslagsmål, med daglige mord, tortur og andre ugjerninger som «krydderier».

Hvordan Fjørtoft har klart å holde en klar linje, uten vesentlige feil (selv *de* er forbausende få), er for meg en gåte. Etter min oppfatning har han presentert for leserne en fullkommen konsekvensanalyse. Noen innvendinger har jeg – han har glemt eller utelatt hendelser i forbindelse med jødespørsmålet, maktkampen i Hjemmefrontens toppledelse – dens stilltende godkjennelse av freelance, som levde bare for å myrde – fritt eller etter ordre, men jeg vil kalle dette for et appendiks. Vanskelig-

heten med å takle Fjørtofts bilde av norsk krigshistorie, er at diverse faghistorikere bevisst har indoktrinert et unnfalleshetsbilde av denne tiden i flere generasjoner av vårt folk. Det verste er at denne prosessen har fortsatt helt til i dag. Derfor må de som vil lese denne boken ikke glemme de fire første: «Mot stupet», «Ulvetiden», «På feil side», «Veien til østfronten». «De som tapte krigen» er et uhyggelig punktum for den mørkeste tiden i vår historie overhodet, men den roper også på fortsettelsen: «Historien om det norske rettsoppgjøret».

Kjell Fjørtoft kommer neppe til å skrive den, men hvem har vilje og mot til det? Den som lever får se. Undertegnede kan bare karakterisere «De som tapte krigen» som et mesterverk og forfatteren som en banebrytende historiker.

Les «De som tapte krigen» frittstående eller alle fem bøkene. Jeg vil bare framheve at umerket i sjel og sinn er man ikke etter å ha lest denne historiekronike.

Louis Kristiansen

108942